

CONCEPTUL DE TARIF VAMAL CA INSTRUMENT PRINCIPAL DE REALIZARE A REGLEMENTĂRII TARIFARE

*Pavel ȚURCAN,
magistru în drept*

Tariful vamal exista încă pe timpul când apăreau primele formațiuni ale statului centralizat. În acel timp, tariful avea cu preponderență un caracter fiscal, deoarece scopul principal era acumularea veniturilor în trezoreria de stat. Pe parcursul dezvoltării societății, esența tarifului vamal, ca instrument fiscal, treptat s-a micșorat și a crescut rolul său ca un mijloc eficient de realizare a politicii comerciale.

În literatura de specialitate, în funcție de prioritatea acordată politicii comerciale și de contextul utilizării, noțiunea de „tarif vamal” este tratată atât în sens larg, cât și în sens îngust. În sens larg, tariful vamal este privit ca un instrument special de realizare a politicii comerciale a statului, având drept scop echilibrarea importului și exportului de mărfuri, protejarea pieței interne prin instituirea și aplicarea mecanismului de percepere a taxelor vamale. În sens îngust, conceptul de „tarif vamal” este utilizat în înțelesul de document, care conține lista sistematizată a taxelor vamale.

Cuvinte-cheie: tarif vamal; metodă tarifară de reglementare; nomenclator mărfar; codificarea uniformă a mărfurilor; taxe vamale de import; export și tranzit.

It appears that the first customs tariff was set out when the state was centralized. At that time the rate was mainly a fiscal nature, since the main purpose was the accumulation of income in the state treasury. During the development of society, the essence of the Customs Tariff, the fiscal instrument gradually decreased and increased its role as an effective means of making trade policy.

In literature, depending on the priority given to trade policy and the context of using the notion of „customs tariff” is treated in a broad and a narrow sense. More broadly, the customs tariff is regarded as a special instrument for achieving commercial policy of the state, aimed at balancing the import and export of goods, protecting the internal market by establishing and applying the mechanism of levying customs duties. In the narrow sense, the concept of „customs tariff” is used for the purposes of the document containing the list of systematic duties.

Keywords: customs; tariff; tariff regulation method; freight classification; uniform coding of goods; import duties; export and transit.

Una dintre cele mai utilizate măsuri economice de reglementare a relațiilor economice internaționale este *tariful vamal*. Acesta conține o listă detaliată a mărfurilor care sunt supuse taxelor de import, export și tranzit – modul de calculare a acestora, nivelul taxei, precum și coeficienții de prime și reduceri, lista de bunuri interzise la import, export și tranzit, în conformitate cu nomenclatura mărfurilor activității economice externe.

Tariful vamal exista încă pe timpul când apăreau primele formațiuni ale statului centralizat. În acel timp, tariful avea cu preponderență un caracter fiscal, deoarece scopul principal era acumularea veniturilor în trezoreria de stat. Pe parcursul dezvoltării societății, esența tarifului vamal, ca instrument fiscal, treptat s-a micșorat și a crescut rolul său ca un mijloc eficient de realizare a politicii comerciale.

Totuși, la începutul sec. XX, în multe țări existau sisteme vamale, care funcționau fără tarife vamale. Astfel, în China, toate mărfurile importate și exportate prin punctele vamale maritime erau taxate cu o taxă unică de 5%, în India această taxă era de 3,5%, în Egipt de 8% ș.a. În prezent, toate statele lumii au tarife vamale. Odată cu dezvoltarea economiei, diversificării structurii mărfare a comerțului exterior, intensificării concurenței pe piața mondială are loc detalierea tarifelor vamale; a ratelor taxelor vamale ce se stabilesc în dependență de tipul mărfii, de

poziția ei în nomenclatorul mărfar utilizat în scopuri vamale.

Prin ea însăși, evoluția tarifului este calea de guvernare a sistemului economic de stat în ansamblul său, atât în ceea ce privește sectorul privat și sectorul public al economiei, cât și în coraport cu corporațiile transnaționale, primele dintre care au fost cele mai mari companii comerciale. Tariful a fost instrumentul flexibil pentru această activitate, permițând gestionarea de conducere la un nivel înalt, într-o anumită măsură chiar la gradul de rafinament. Astfel traducerea cea mai precisă din arabă a termenului *tarif* – este „ceva ce nu se discută”.

Cuvântul „tarif” provine de la numele orașului Tarifa, situat în apropiere de strâmtoarea Gibraltar. În timpul stăpânirii lor asupra strâmtoării, arabii percepeau, în Tarifa, taxe de pe toate navele care treceau prin strâmtoare. Mărimea taxelor se calcula după o tabelă în conformitate cu calitatea și cantitatea mărfurilor.

Respectiv, cuvântul „tarif” este de proveniență arabă și înseamnă „listă”, „registru”. Prin tarif, în general, se înțelege o listă de prețuri, sistemul de plăți percepute pentru primirea unor servicii. Pe lângă tariful vamal există tarife de asigurare, tarife de transport, tarife pentru serviciile de telecomunicații ș.a.

Ulterior, cum este menționat în *Dicționarul enciclopedic* ale autorilor Brocgaus și Efron, tabelele pentru perceperea a tot felul de taxe, inclusiv taxe vamale, au

început a se aplica și în alte state, iar cuvântul „tarif” a intrat în utilizare comună [13, p.495].

În literatura de specialitate, în funcție de prioritatea acordată politicii comerciale și de contextul utilizării, noțiunea de „tarif vamal” este tratată atât în sens larg, cât și în sens îngust. În sens larg, tariful vamal este privit ca un instrument special de realizare a politicii comerciale a statului, având drept scop echilibrarea importului și a exportului de mărfuri, protejarea pieței interne prin instituirea și aplicarea mecanismului de percepere a taxelor vamale.

În sens îngust, conceptul de tarif vamal este utilizat în sensul de document, care conține lista sistematizată a taxelor vamale.

Astfel, autorul A.T. Moldovan definește *tariful vamal* ca un catalog ce cuprinde nomenclatorul produselor supuse impunerii vamale și *taxa vamală* percepută asupra fiecărui produs sau grup în parte, fiind cuprinse uneori în acest catalog și mărfurile scutite de impunerea vamală la importul lor pe teritoriul vamal al țării respective sau exportul lor peste granițele țării [11, p.544].

O noțiune asemănătoare o întâlnim și la savantul Gh. Caraiani, care susține că tariful vamal reprezintă o listă a produselor care fac obiectul importurilor, cu indicarea taxelor vamale pe produse [7, p.36].

Noțiunea propusă de autoarea Carmen Mladen se reduce la „ansamblul taxelor de import și export reprezintă tariful vamal al fiecărui stat” [10, p.25].

Codul vamal al Republicii Moldova, precum și Legea cu privire la tariful vamal definesc tariful vamal ca un catalog care cuprinde nomenclatorul de mărfuri introduse pe/sau scoase de pe teritoriul vamal, precum și cuantumul taxei vamale la aceste mărfuri [1].

Deci, tariful vamal este un catalog sistematic al tuturor bunurilor, asupra cărora sunt instalate taxele de import și de export, precizând valoarea de impozitare, adică ratele taxelor vamale.

În același timp, tariful poate fi, de asemenea, considerat o rată specifică a taxei care se aplică pentru importul anumitor bunuri sau exportul lor în afara teritoriului vamal al țării. În acest caz, conceptul de „tarif vamal” este identic cu conceptul de „taxă vamală”, care se percepe la trecerea mărfurilor peste frontiera vamală a țării.

Forma structurală a tarifului include mai multe rubrici. În prima rubrică se indică codul mărfii, în rubrica doi se includ denumirile pozițiilor mărfare și în rubrica trei se indică nivelul taxelor vamale.

Tarifele vamale se construiesc pe baza nomenclatoarelor, care conțin lista mărfurilor repartizate conform schemei stabilite [12, p.149]. În tariful vamal se stabilește o concordanță între cele două elemente structurale – nomenclatorul mărfar și nivelul taxei vamale.

Prin termenul de „nomenclatură” (lat. *nomenclatura* – listă de nume) se înțelege sistemul de termeni utilizați în relații sociale, și anume, un sistem de caractere abstracte și condiționate, care urmează să creeze

un confort maxim, din punct de vedere practic, pentru a caracteriza obiectele.

Nomenclatorul de mărfuri reprezintă un set de denumiri de mărfuri, care, în activitățile lor profesionale le utilizează organele vamale și subiecții activității economice externe. Legea Republicii Moldova cu privire la tariful vamal definește *Nomenclatorul de mărfuri*, ca o listă care cuprinde codurile, denumirile și descrierea mărfurilor corespunzătoare sistemelor de clasificare aplicate în practica internațională [3], în care atenția trebuie să fie concentrată pe noțiunea de „mărfuri”, deoarece termenul „marfă” este unul din conceptele-cheie în reglementarea activității economice externe. Acest lucru se datorează faptului că marfa este obiectul oricărei operațiuni comerciale externe, care este înregistrată de către autoritățile vamale. Dacă anterior regimul și procedura de eliberare a mărfurilor era determinată de subiectul operațiunii comerciale externe, atunci în prezent criteriul de bază este obiectul contractului, adică o anumită marfă. Acest lucru a determinat elaborarea și dezvoltarea nomenclatorului de mărfuri al activității economice externe.

Prin „marfă” trebuie de înțeles orice produs trecut peste frontiera vamală, inclusiv a produselor, care fac obiectul drepturilor de proprietate intelectuală, servicii, lucruri care fac obiectul cumpărării, vânzării sau schimbului. Această definiție include caracteristicile esențiale ale mărfurilor transportate, de exemplu, forma sa materială și transportabilitatea.

Astfel, clasificarea mărfurilor în nomenclator este unul dintre principalele domenii de reglementare a fluxurilor comerciale între țări, iar clasificatorul este o listă sistematică a obiectelor, ce permite ca fiecare dintre ele să-și găsească locul și codul special, constând dintr-o serie de cifre, litere sau combinații alfanumerice.

În Republica Moldova, nomenclatura combinată a mărfurilor a fost elaborată în corespundere cu cerințele practicilor internaționale, luându-se în considerație modificările operate în Sistemul armonizat de descriere și codificare a mărfurilor, aprobat de Organizația Mondială a Țărilor.

Nomenclatură combinată a mărfurilor este un catalog care cuprinde codurile, denumirile și descrierea mărfurilor corespunzătoare sistemelor de clasificare aplicate în practica internațională, introduse pe/sau scoase de pe teritoriul vamal, precum și cuantumul taxei vamale la aceste mărfuri [2]. Nomenclatura combinată a mărfurilor este divizată în 21 de secțiuni și 97 de capitole, cu note explicative pentru fiecare capitol și se aplică pe întreg teritoriul Republicii Moldova în scopul:

- codificării uniforme a mărfurilor introduse pe și/sau scoase de pe teritoriul țării, precum și plasate în anumite regimuri și destinații vamale;
- aplicării taxelor vamale la importul de mărfuri;
- obținerii unei statistici a comerțului exterior al țării.

Dacă ne referim la mecanismul de aplicare a tarifului vamal, el este alcătuit din mai multe elemente,

și anume: clasificarea de mărfuri a obiectului de impozitare, metode de evaluare a bunurilor impozabile, metodele de determinare a țării de origine a mărfurilor, procedura de aplicare a taxelor vamale.

În diverse țări, în funcție de sarcinile propuse, sistemul de clasificare a mărfurilor în tarifele vamale poate fi grupat după mai multe criterii, cum ar fi: clasificarea alfabetică, după originea mărfurilor (din regnul vegetal, animal, mineral sau mixt) sau în funcție de gradul lor de prelucrare (materii prime, materiale, producție nedeterminată, produse finite), însă, de cele mai multe ori, se ține seama de toate criteriile menționate și se face o clasificare combinată [5, p.680]. Conform sistemului de clasificare acceptat, toate secțiunile de produse, grupuri și subgrupuri au primit coduri speciale.

Codificarea corectă a mărfurilor este o componentă importantă a sistemului de reglementare a activității economice externe, deoarece aceasta afectează determinarea valorii lor pe baza unor criterii obiective și, în consecință evaluarea, și respectiv, stabilirea și colectarea corectă a taxelor vamale. În plus, clasificarea corectă a mărfurilor este de mare importanță pentru a spori obiectivitatea statisticii vamale de activități de comerț exterior, deoarece acesta din urmă este utilizată pentru a genera politica vamală optimă a statului.

Tarifele vamale moderne includ zeci de mii de mărfuri. Numărul total de poziții ajunge la cinci mii. În plus, fiecare poziție cuprinde un număr de subpoziții, care este o consecință a tendinței de a crește numărul de bunuri care fac obiectul tarifului vamal.

Clasificând mărfurile în poziții diferite, autoritățile vamale pot crea bariere protecționiste suplimentare la import sau pot stimula fluxul de mărfuri în țară. În special, schimbările în structura tarifului vamal (în direcția detalierii sale și clasificarea mărfurilor în anumite poziții și subpoziții) permite, lăsând neschimbate sau chiar scăzând nivelul mediu de impozitare, prin reducerea tarifelor vamale la mărfurile care au pierdut eficiența comercială, politică și economică, sau asupra mărfurilor a căror import nu se mai efectuează, să ridice tarifele la produsele din sectoarele economiei care necesită un nivel mai ridicat de protecție tarifară.

Astfel, cu cât structura tarifelor vamale este mai fragmentată, cu atât mai eficient poate fi utilizată în scop protecționist, adică baza introducerii nomenclaturii mărfare a tarifului vamal constituie relațiile economice, dar nu aspectele de procedură ale controlului vamal.

Clasificarea mărfurilor în nomenclatoarele mărfare se datorează apariției și dezvoltării unor asociații și organizații internaționale care au ca scop unificarea și standardizarea sistemului de reglementare a operațiunilor comerțului exterior. Mișcarea în acest sens este dictată, în principal, de dezvoltarea tendințelor de criză, care a acoperit majoritatea țărilor dezvoltate economic la sfârșitul anilor 20 și începutul anilor 30. „Marea Depresie” din 1929-1933 a demonstrat necesitatea de a coordona numeroasele probleme ale politicii macroeconomice la nivel multilateral [9, p.24]. Absența, în

anii de până la război, a instituțiilor internaționale, care să stabilească „regulile de joc” în relațiile economice internaționale la nivel mega, în scopul de a contracara criza economică, a dus la acțiuni separate ale unor țări, care au agravat și mai mult criza economică. Într-o recesiune, care se apropia în SUA pentru protecția împotriva importurilor concurente și stabilizării economice a fost adoptată legea lui Smoot-Hawley, prin care nivelul mediu al tarifului a fost ridicat pentru început la 44,7%, iar în 1932 a ajuns la 59,1%. După aceasta, a existat o creștere semnificativă a ratelor în tariful vamal în majoritatea țărilor occidentale, care au avut consecințe distrugătoare pentru economia mondială, așa, între anii 1922-1932, volumul comerțului mondial a scăzut cu aproape 60% [9, p.25].

Un nou impuls în dezvoltarea acestui proces a avut loc în legătură cu schimbările în structura comerțului internațional. Deoarece nomenclatura se actualiza anual cu produse noi și complicate, se extindea semnificativ gama de subiecți ai relațiilor economice externe, care apăreau pe piața mondială în scopul de a-și realiza interesele lor economice. Prin urmare, elaborarea „condițiilor unice de joc” pentru toate țările în domeniul politicii vamale devenea o necesitate nu numai pentru dezvoltarea sistemului economic mondial, dar și pentru realizarea potențialului economic al fiecărei țări în parte prin intermediul relațiilor economice externe.

Sistemul de cooperare internațională în domeniul vamal a trecut prin mai multe etape evolutive.

Prima organizație mondială a vămilor a fost înființată în 1890 cu denumirea de „Uniunea Internațională pentru publicarea tarifelor vamale” (Bruxelles) și efectua mai mult funcția de informare decât funcția de organizare. Prin urmare, anumite aspecte din domeniul legislației vamale, cum ar fi simplificarea formalităților vamale, pentru a minimiza interdicțiile și restricțiile în comerțul exterior, cooperarea în lupta împotriva contrabandei și altele) au fost abordate la conferințele de la Geneva din 1923 și 1928. În anii 30 ai sec. XX, Liga Națiunilor a semnat acordul „Cu privire la simplificarea procedurilor vamale și a altor formalități”. După al Doilea Război Mondial colaborarea în acest domeniu a continuat, dispozițiile privind procedurile vamale au fost incluse în documentele de constituire ale Organizației Mondiale a Comerțului.

Un merit deosebit în dezvoltarea relațiilor economice externe, care mai mult de o jumătate de secol a stat la baza acestora, este Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT), intrat în vigoare la 01.01.1948 și amendat în 1994, odată cu crearea Organizației Mondiale a Comerțului, și este acordul principal internațional care reglementează principiile de funcționare a tarifelor vamale [8, p.53]. GATT-ul a fost un tratat multilateral interguvernamental, prin care țările membre se obligă să respecte anumite principii și reguli în domeniul relațiilor comerciale, să reducă, să elimine sau să consolideze taxele vamale și să înlăture restricțiile cantitative sau de altă natură din calea schimburilor comerciale reciproce, trecând treptat la liberalizarea acestor

tora, propunându-și astfel să favorizeze „cunoașterea nivelului de viață, realizarea deplinei utilizări a forței de muncă, un nivel tot mai ridicat al venitului real și al cererii efective, deplina utilizare a resurselor mondiale, creșterea producției și a schimburilor de produse” [4].

Negocierile comerciale inițiate de GATT s-au desfășurat în cadrul unor conferințe denumite și runde de tratative, fiind 8 la număr: Runda de la Geneva (aprilie-octombrie 1947), Runda de la Annecy (Franța, 1949), Runda de la Torquay (Anglia, 1950-1951), Runda de la Geneva (1955-1956), Runda Dillon (1960-1962), Runda Kenedy-Geneva (1964-1967), Runda Tokyo (1973-1979) și Runda Uruguay (1986-1994). În principal, aceste tratative au vizat negocieri tarifare și netarifare.

Apariția GATT-ului este legată de anii 1946-1948, când ONU a încercat să creeze Organizația Mondială a Comerțului (OMC). Comitetul de lucru, după două ședințe, a pregătit proiectul statutului OMC, care mai târziu devine Acordul General pentru Tarife și Comerț. În anii 50 multe articole au fost completate și comentate, ceea ce esențial dezvoltă prevederile GATT. Îndesosebi, în 1954-1955, țările participante au încercat în baza acordului să creeze Organizația Cooperării Comerciale, care a eșuat. Următoarea etapă de modernizare a GATT s-a desfășurat în 1964, unde au fost determinate condițiile de aplicare a prevederilor GATT față de țările în curs de dezvoltare, care intră în vigoare în 1966. Cea mai semnificativă modernizare a avut loc la finele anilor 70, fiind legată de rezultatele Discuțiilor Comerciale Multilaterale „Runda Tokyo”. Acordurile și convențiile au întins sfera de influență a GATT asupra noilor domenii de reglementare comercial-politice și esențial au schimbat caracterul unui șir de articole. În anii 80, o revizuire profundă a acestui sistem a devenit necesară și a avut loc odată cu Runda Uruguay. Ca rezultat a fost creată Organizația Mondială a Comerțului [6, p.16].

Din 1948 și până în 1994, Acordul General pentru Tarife și Comerț a asigurat cadrul de reglementări necesare stabilirii unui sistem comercial multilateral, solid și prosper, care a devenit din ce în ce mai liberal, pe măsură ce s-au derulat toate rundele sale de negocieri comerciale. Pe parcursul existenței sale, cea mai importantă funcție a GATT-ului a fost organizarea multilaterală a discuțiilor comerciale. Primele Runde au fost dedicate scăderii tarifelor vamale, iar mai târziu s-au axat în special pe reglementările netarifare în direcția creării noilor principii și reguli de funcționare a comerțului extern. Această perioadă coincide cu perioada în care comerțul internațional a înregistrat ratele sale de creștere cele mai ridicate.

În concluzie, putem menționa că aplicarea efectivă a tarifului vamal nu se limitează la o simplă schimbare în nivelurile de taxe vamale. Atingerea unor obiective protecționiste sau fiscale este posibilă numai în cazul în care se manipulează cu toate elementele tarifului vamal.

În prezent, nu există o metodă uniformă de clasificare a tarifului vamal, care ar da posibilitate de a percepe tariful vamal, nu ca un instrument separat de reglementare de stat a activităților de comerț exterior, dar ca un sistem de măsuri, care sunt utilizate de țări în relațiile economice internaționale. Astfel, fiecare țară din lume utilizează propriul sistem de aplicare a diverselor taxe în diferite segmente ale activității.

Utilizarea eficientă a metodelor tarifare de reglementare nu depinde numai de sistemul de impozitare a bunurilor în timp ce se deplasează peste frontiera vamală, dar și de aplicarea procedurilor de vămuire și control vamal.

Referințe:

1. Codul vamal al Republicii Moldova nr. 1149-XIV din 20.07.2000; Legea Republicii Moldova nr. 1380-XIII din 20.11.1997 cu privire la tariful vamal. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, ediție specială din 01.01.2007.
2. Legea privind aprobarea Nomenclurii combinate a mărfurilor nr. 172 din 25.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.231-237/529 din 08.08.2014.
3. Legea Republicii Moldova nr. 1380-XIII din 20.11.1997 cu privire la tariful vamal. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, ediție specială din 01.01.2007.
4. GATT – Instruments de base et documents divers (IBDD), vol.IV. Geneve, 1969.
5. Bistriceanu Gh.D., Demetrescu C.I., Macovei F.I. *Lexicon de finanțe, credit, contabilitate și informatică financiar-contabilă*. Vol. I: *Finanțe și credit*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1981.
6. Caraiani Gh., Diaconu G.Ș. *Tehnici vamale de facilitare a comerțului internațional*. București: Lumina Lex, 2003.
7. Caraiani Gh. *Reglementări interne și internaționale privind vămuirea mărfurilor*. București: Lumina Lex, 1997.
8. Condor I., Condor S.C. *Drept vamal și fiscal*. București: Lumina Lex, 2002.
9. Olaru C. *Istoria economiei mondiale*. București: Editura Newa T.E.D, 2003.
10. Mladen C. *Drept vamal: Auxiliar curricular pentru specialitatea lucrător vamal*. București: Editura Economică, 2000.
11. Moldovan A.T. *Drept vamal*. București: C.H. Beck, 2006.
12. Адриашин Х.А., Свиныхов В.Г., Балакин В.В. *Таможенное право: Учебник*. Москва: Магистр ИНФРА-М, 2010.
13. Брокгауз Ф.А., Ефрон И.А. *Энциклопедический словарь*. Санкт-Петербург: Семеновская Типолитография (И.А. Ефрона), 1890.

Recenzent:
Teodor CĂRNAȚ,
doctor habilitat în drept, profesor universitar